

Szkoła Podstawowa w Bakalarzewie z tytułem Szkoły dla innowatora

Grafika ze strony: <https://glos.pl/szkola-dla-innowatora-rekrutacja-do-projektu>

Program pilotażowy

Program **Szkoła dla innowatora** to projekt pilotażowy, wspierający nauczycieli i dyrektorów szkół podstawowych we wprowadzaniu zmian i kładący nacisk przede wszystkim na kształcenie kompetencji proinnowacyjnych, takich jak, między innymi, odwaga i podejmowanie ryzyka, pomysłowość, ciekawość, posiadanie hobby, wytrwałość czy improwizowanie.

Inicjatorami Szkoły dla innowatora były Ministerstwo Rozwoju oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej (obecnie MEiN). Projekt prowadziło Centrum Edukacji Obywatelskiej wraz z partnerami: Stowarzyszeniem „Wolne Inicjatywy Społeczne” z Radowa Małego, Szkołą Edukacji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego, Deloitte oraz Zvolnieni z Teorii. Wzięło w nim udział 20 szkół z całej Polski. Zgodnie z założeniami projektu, w szkole pracowano przez dwa lata z jedną wybraną klasą siódmą, jej nauczycielami i dyrekcją. Z uczniami realizowano intensywny program rozwijający kompetencje proinnowacyjne. Działania w szkołach rozpoczęły się w lutym 2020 roku i trwały do czerwca 2022. Intensywne szkolenia przeszli też dyrektorzy i nauczyciele. Realizacja projektu przypadła na czas pandemii, w związku z tym wiele szkoleń odbyło się w wersji online. Nauczyciele mieli możliwość skorzystania z warsztatów w Radowie Małym, odwiedzenia innych szkół biorących udział w projekcie i wzięcia udziału w wybranych warsztatach stacjonarnych. Do tego każdy nauczyciel miał konkretne zadania do wykonania i indywidualną opiekę merytoryczną. Uczniom stworzono możliwość kilku wyjazdów edukacyjnych. W szkołach gościli też eksperci i opiekujący się szkołą mentorzy¹.

¹ Źródło informacji o programie: <https://szkoladlainnowatora.ceo.org.pl/> [dostęp: 21.08.2022].

Realizacja programu w Szkole Podstawowej w Bakalarzewie

Wśród dwudziestu szkół w programie pilotażowym, po spełnieniu warunków wymagającej rekrutacji, znalazła się Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie. Z naszego regionu także kilka innych szkół zgłosiło się do tego programu, ale ostatecznie poszczęściło się jedynie szkole w Bakalarzewie. Jak mówi Marta Traczkowska, ambasadorka Wiosny Edukacji: *Aplikowaliśmy do Szkoły dla innowatora już z nowym dyrektorem, ale to by się nie wydarzyło, gdyby nie poprzednie działania z Wiosną Edukacji.*

Ewa Radanowicz i Oktawia Gorzeńska, liderki ruchu Wiosny Edukacji, zaangażowały się również w program Szkoły dla Innowatora. Ewa Radanowicz zapraszała nauczycieli do szkoły w Radowie Małym na wizyty studyjne, a Oktawia Gorzeńska była opiekunem szkół z północnej części Polski. Na jej blogu można przeczytać o szkołach, które odwiedzała i obejrzeć zdjęcia ze szkół².

Wizyta w Radowie Małym w ramach programu nie była dla nauczycieli z Bakalarzewa pierwszą wizytą w tej szkole. Wcześniej zorganizowano taką wycieczkę dla wszystkich nauczycieli ze szkoły, a obecny dyrektor Kazimierz Leończuk był w szkole Ewy Radanowicz w ramach wyjazdu dyrektorów, zorganizowanego przez CEN w Białymstoku. Dyrektor Kazimierz Leończuk mówi o tym tak: *Dzisiaj my się głęboko zastanawiamy, co dla nas, jako szkoły, całego środowiska szkolnego będzie najistotniejsze, co pomoże nam wprowadzać kolejne zmiany, a to też wynika właśnie z tego, że przez te dwa lata byliśmy w Szkole dla innowatora, a wcześniej, w ramach Wiosny Edukacji w Radowie, spotykaliśmy się z dyrektorami innych szkół. To jest taka bardzo istotna ciągłość.*

Eksperci i przykłady

Kolejnym wartym podkreślenia elementem projektu były wizyty ekspertów i kontakt z innymi szkołami. Marta Traczkowska opowiada: *My właściwie nie mieliśmy obowiązku być w tych miejscach, w tych szkołach, które są w projekcie, ale z własnej ciekawości parę szkół odwiedziliśmy, chcąc się zainspirować, podejrzeć, co i jak się u nich zmienia. Byliśmy w Gdańsku w szkole Adama Perzyńskiego, który w projekcie był jednym z trenerów. Wcześniej miał on u nas warsztat na temat zmian w przestrzeni i ich wpływu na sposób uczenia. Pokazał nam w swojej prezentacji, jak wygląda jego szkoła, ale to nam nie wystarczyło. Musieliśmy pojechać i zobaczyć. Zaprosił nas do siebie i to było kompletnie co innego zobaczyć na własne oczy, niż tylko słuchać. Dzięki temu, że byliśmy u Adama, dużo rzeczy się zadziało, jeśli chodzi o przestrzeń technologiczną, np. nie będąc u niego, nie mielibyśmy cyfrowych flipchartów, nie wiedzielibyśmy, że one są tak funkcjonalne w obsłudze. Z kolei Adam Perzyński, który pokazał nam swoją superwyposażoną szkołę, ma bardzo słabe zaplecze podwórkowe i on sam, gdy był u nas, mówił, że nasza przestrzeń jest taka cudowna i wielka, i tyle można na niej zrobić. Więc sam kontakt z różnymi szkołami, które się rozwijają, i z nauczycielami, którzy mówią, co u nich działa pokazał, co my mamy, z czego możemy być dumni i jak możemy to rozwijać.*

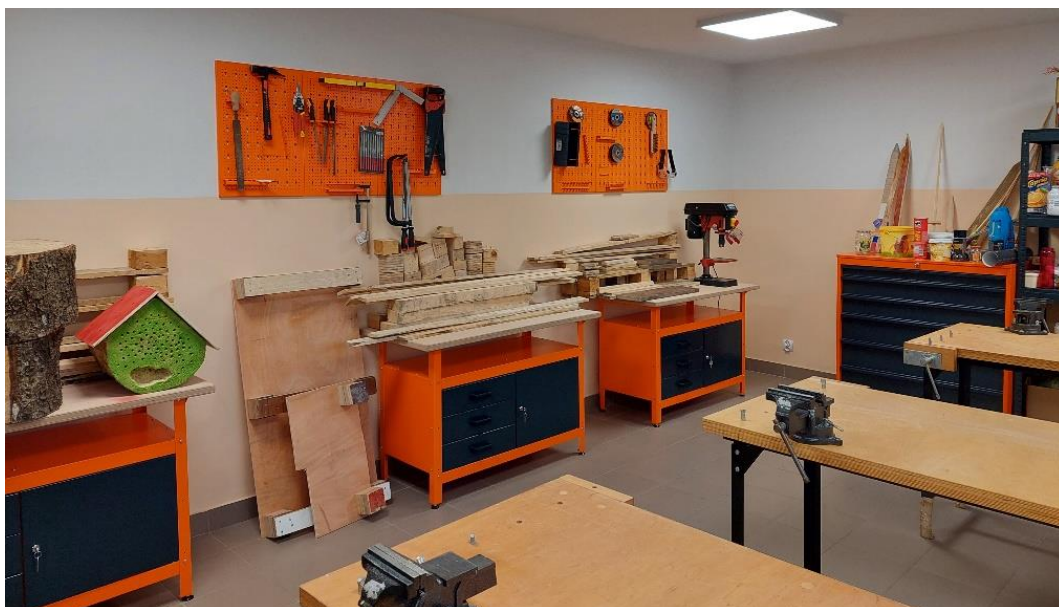
² <https://gorzenska.com/2021/03/27/przestrzen-w-edukacji-szkola-podstawowa-w-bakalarzewie/> [dostęp: 21.08.2022]

Z kolei dyrektor dodaje: *Jeździliśmy po szkołach, które są, czy były w projekcie Szkoła dla innowatora. Byliśmy w Elblągu, w Ostródzie, w Białymstoku, w Łasku, byliśmy w Gdańsku – to na pewno pomaga. Ale myślę, że bardzo ciekawe rzeczy można zobaczyć w szkołach po sąsiedzku.*

Przestrzeń

Do ważniejszych zmian, które można dostrzec gołym okiem, należą zmiany w przestrzeni szkolnej. Były one możliwe dzięki dofinansowaniu szkoły z projektu w wysokości 50 tys. zł. Marta Traczkowska podkreśla jednak, że są to zmiany przemyślane: *Te zmiany przestrzeni naprawdę są mądre przeprowadzone. Nie tak, że remont dla remontu, żeby gładkie ściany były, tylko cała filozofia tych przedsięwzięć mówi, że to ma być dla ucznia, to ma być przyjazne uczniowi, przestrzeń ma wspomagać edukację. To rzeczywiście w takim kierunku poszło, że jest przestrzeń kuchenna z myślą o uczniu, przestrzeń techniczna z myślą o uczniu i inne klasy, które niby zwykłe, ale są przygotowane na przykład do uczenia współpracy. Wcześniej nikt o tym nie myślał, że klasa ma jakoś być zorganizowana, żeby klasa czegoś uczyła przez sam sposób zaaranżowania przestrzeni.*

W szkole, dzięki funduszom własnym, gminy i dofinansowaniu z projektu, zmieniła się przestrzeń biblioteki, powstały pracownie: kuchenna i techniki, zmienił się pokój nauczycielski. Wcześniej jeszcze powstały miejsca relaksu dla uczniów, uczniowie z nauczycielami zagospodarowali piwnicę. Zniknęły w szkole dzwonki i tradycyjne gazetki. Został zagospodarowany teren przed szkołą.

*Nowa warsztatownia
fot. Justyna Bober*

*Pracownia kuchenna „Pieprz i wanilia”
fot. Justyna Bober*

Zmiana w uczeniu

W ramach projektu nauczyciele i eksperci pracowali też nad przygotowaniem narzędzi edukacyjnych i scenariuszy do wykorzystania w pracy z uczniami. Były to między innymi scenariusze interdyscyplinarnych zadań edukacyjnych do pracy indywidualnej i grupowej, scenariusze projektów uczniowskich oraz eksperymentów, scenariusze warsztatów przeznaczonych na godziny do dyspozycji wychowawcy i scenariusze pracy w pracowniach tematycznych. Materiały wypracowane przez nauczycieli, ekspertów i konsultantów, a także webinaria są ogólnodostępne na stronie projektu³.

Nauczyciele tworzyli zadania przedmiotowe i interdyscyplinarne, co wymagało też ich współpracy i ćwiczyło kompetencje. W programie kładziono również nacisk na pracę projektową. Podczas realizacji programu Szkoła dla innowatora w szkole w Bakalarzewie odbyły się dwie Projektowane Okazje Edukacyjne – trzydniowe wydarzenia, podczas których praca szkoły została zupełnie inaczej zorganizowana. Uczniowie pracowali warsztatowo w pracowniach tematycznych, zgłębiając tajemnice muzyki i świat fantazji pana Kleksa.

O „Spotkaniach z muzyką” pisałam w artykule zamieszczonym na stronie naszego Centrum⁴, a pierwsza projektowana okazja edukacyjna została opisana na stronie szkoły⁵.

³ <https://szkoladlainnowatora.ceo.org.pl/nowoczesne-narzedzia-edukacyjne/>[dostęp: 21.08.2022].

⁴ <https://cen.suwalki.pl/spotkania-z-muzyka-projektowana-okazja-edukacyjna-w-szkole-podstawowej-w-bakalarzewie/>[dostęp: 21.08.2022].

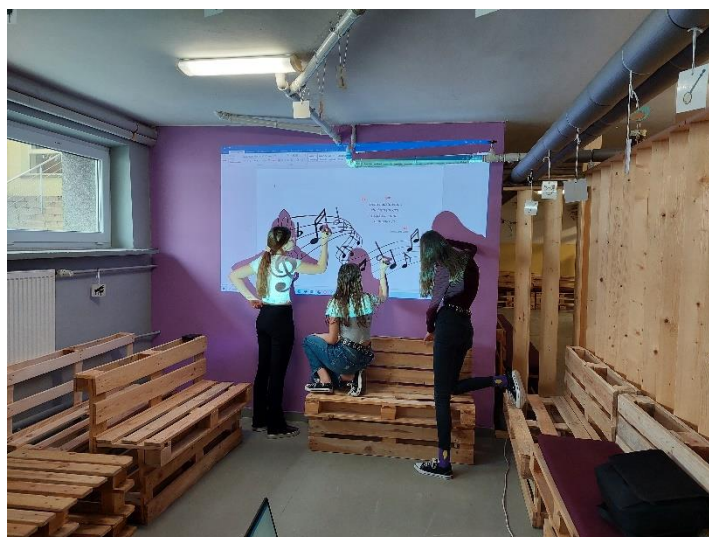
⁵ <https://spbakalarzewo.edupage.org/a/projektowana-okazja-edukacyjna>[dostęp 21.08.2022].

Pierwsza Projektowana Okazja Edukacyjna – „Podróże z Panem Kleksem”.

Źródło: strona internetowa szkoły

<https://cloud7n.edupage.org/cloud?z%3Alj%2Bnbl0EALTnQrjlxZVX%2FuDkQ%2F9kDT1ht9s8TdyHKdOheCa7FF9ozeCbByrczCTh>

Druga Projektowana Okazja Edukacyjna – „Spotkania z muzyką”

fot. Justyna Bober

Dzięki pracy projektowej, samokształceniu i pracy pod kierunkiem ekspertów, wzrosły kompetencje nauczycieli. Najważniejsze zmiany zaszyły w samych nauczycielach i w ich sposobie nauczania. Marta podkreśla: *To, że przyjeżdżali eksperci i obserwowali nasze zajęcia, że mówili to robisz dobrze, to do poprawy, tu byś mogła inaczej – te właśnie obserwacje przez zewnętrznych ekspertów dały możliwość myślenia nad tym, co ja mam zmienić, żeby było lepiej.* Wicedyrektor Mirosław Surmacz, również bardzo zaangażowany w projekt, mówi, że początki były trudne: *Do zmian w szkole, związanych ze Szkołą dla innowatora, ja na początku byłem sceptycznie nastawiony. Myślałem sobie, że to jest kolejny projekt, realizacja jakiegoś szkolenia, które nic nie wniesie do mojego warsztatu, ale po kilku latach realizacji tego programu jednak stwierdzam, że mój warsztat pracy, ale też moich kolegów i koleżanek, uległ dużej zmianie. Bardziej świadomie teraz prowadzę lekcje, wiem, co chcę osiągnąć z młodzieżą, jakie są cele moich działań i też widzę, że młodzież inaczej podchodzi do takich lekcji. Tak naprawdę, przestawienie warsztatu pracy*

powoduje to, że robi się mniej, a uzyskuje więcej. Ale ten moment przejścia, takiego zauważenia, że trzeba się zmienić jest płynny – to proces. To nie dzieje się tak, że dzisiaj wstaję i wiem: o, trzeba się zmienić. Trzeba było w Szkole dla innowatora być na kilku szkoleniach, uczestniczyć w kilku wyjazdach, zobaczyć, jak inni nauczyciele prowadzą lekcje. Myślę, że potrzeba było dwóch lat, by ta zmiana zaszła.

Również dyrektor ma podobne obserwacje, jeśli chodzi o zespół nauczycieli: *Ci nauczyciele, którzy byli bezpośrednio zaangażowani w projekt Szkoły dla innowatora, widzą u siebie zmianę, widzą, że podchodzą zupełnie inaczej do edukacji. Nawet trochę już nieświadomie korzystają z tego zasobu, który otrzymali jako bezpośredni uczestnicy.*

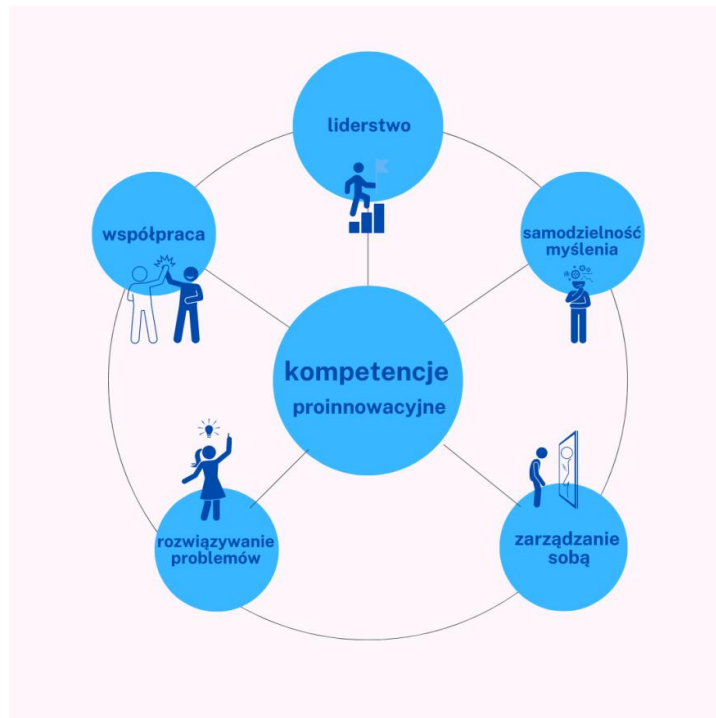
*Zespół Szkoły dla innowatora w odnowionej bibliotece szkolnej w Bakalarzewie
fot. z bloga Oktawii Gorzeńskiej <https://gorzenska.com/>*

W szkole odbywają się lekcje otwarte i inni nauczyciele, ale także osoby z zewnątrz odnoszą bardzo pozytywne wrażenia z obserwowanych lekcji. Szkoła uczestniczyła w sieci Aktywna tablica, w ramach której właśnie w Bakalarzewie odbyły się lekcje otwarte wykorzystujące technologie informacyjno-komunikacyjne oraz otrzymała cenne wskazówki ekspertów związanych ze Szkołą dla innowatora.

Kompetencje

O kompetencjach w programie mówi się wiele. Na blogu Szkoły dla innowatora można przeczytać między innymi: „Jeśli proces rozwijania kompetencji ma być skuteczny, musi być prowadzony w sposób świadomy i systematyczny. Z lektury badań wiemy, że to systematyczność jest kluczem do rozwoju kompetencji proinnowacyjnych – nie da się skutecznie uczyć rozwiązywania problemów, współpracy czy liderowania w ramach jednorazowych inicjatyw, niepowiązanych ze sobą projektów lub ciekawych lekcji”⁶.

⁶https://blog.ceo.org.pl/kompetencje/?fbclid=IwAR1-XWY_dYjAzCgnAttYSi6lJPn3W8hmBmuFONwPk7em9747po3d3frb9Bk [dostęp: 21.08.2022].

*Kompetencje proinnowacyjne
Wykonanie grafiki Justyna Bober*

Ten systematyczny proces rozwoju kompetencji opierał się na: zrozumieniu charakteru rozwijanych kompetencji, stworzeniu w klasie klimatu sprzyjającego ich rozwijaniu, świadomym doborze metod nauczania i budowaniu zaangażowania uczniów. W projekcie Szkoła dla innowatora rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych miały służyć cztery praktyki dydaktyczne: informacja zwrotna, praca w grupach lub parach, zadawanie pytań i praca z błędem. Uczniom zaoferowano wiele ciekawych zajęć i wyjazdów edukacyjnych, m.in. wycieczkę do Warszawy.

Podczas realizacji projektu praca z uczniami skupiała się na kształtowaniu kompetencji proinnowacyjnych, z których jedną z ważniejszych, zdaniem nauczycieli z Bakalarzewa, jest umiejętność współpracy. Wicedyrektor mówi o tym tak: *Co z tego, gdy uczeń nie będzie umiał pracować z innymi? Wyjdzie ze szkoły, ale nie będzie miał kompetencji współpracy? I co z tego, że będzie miał wiedzę, jeśli nie będzie umiał zarządzać sobą albo nie będzie umiał być liderem? Bo te wszystkie kompetencje właśnie w Szkole dla innowatora były kształcone.*

Jednym z założeń projektu, któremu patronowało Ministerstwo Rozwoju, było – według Mirosława Surmacza – wykształcenie przyszłych kompetentnych pracowników. Nauczyciele zastanawiali się więc *jak z naszych podopiecznych zrobić już gotową osobę, która odniesie sukces na rynku pracy.* Wicedyrektor opowiada o tym, jak łączył na lekcjach różne grupy, które miały za zadanie coś wykonać: *Obserwowałem, jak ta współpraca przebiega, jakie następują zmiany w ich relacjach. Czasami okazywało się, że uczniowie, którzy nie zamienili ze sobą słowa przez parę lat, będąc w zespole współpracowali, poznawali się, wiedzieli kto co umie, w czym jest dobry, w czym jest mniej dobry, kto jest liderem tej grupy. Bardzo często we współpracy się wyłaniają liderzy, którzy wcześniej w ogóle nie mieli szansy, żeby zostać liderem, bo im nikt takiej możliwości nie dawał. Taki uczeń zawsze siedział w ławce i nie miał szansy bycia liderem, a tu nagle dochodzi do współpracy i może swoje kompetencje pokazać.*

W programie wzięli udział uczniowie, którzy w roku 2021/2022 ukończyli szkołę podstawową. Nauczyciele wybrali do realizacji programu z dwóch klas siódmych tę, która stanowiła spore wyzwanie. Wielu uczniów było mało zmotywowanych do wysiłku intelektualnego, zaniedbywało swoje szkolne obowiązki. Nauka sprawiała im spore trudności. Wyniki przyszłego egzaminu martwiły bardziej ich nauczycieli niż ich samych. *Nieraz z panem dyrektorem rozmawialiśmy o tym – mówi Mirosław Surmacz – co będzie, gdy wyniki z egzaminu ósmoklasisty będą niskie, ale z drugiej strony ten słaby uczeń może mieć niskie wyniki w nauce, ale będzie miał takie kompetencje, że sobie bez problemu poradzi w życiu.*

Dyrektor szkoły jest podobnego zdania: *Dzisiejszy system edukacyjny wymusza trochę na nas, że musimy te dzieci przygotować do egzaminu, natomiast my nie chcemy się do tego ograniczać, chcemy czegoś więcej, bo co z tego, że ci uczniowie napiszą cudownie egzamin ósmoklasisty, a nie odnajdą się później we właściwy sposób w dorosłym życiu? Uczenie do egzaminu, to uczenie schematycznego działania, a nie myślenia. My staramy się kłaść duży nacisk również na myślenie.*

Nauczyciele, którzy diagnozowali poziom kompetencji uczniów na początku udziału w programie i na koniec klasy ósmej, widzą wyraźny wzrost ich umiejętności miękkich, tych, których nie da się zmierzyć podczas egzaminu. Uczniowie uczestniczący w programie pod opieką nauczycieli podjęli pracę nad rozwijaniem kompetencji proinnowacyjnych z kategorii umiejętności behawioralnych, czyli takich, które pozwalają im lepiej poznać samych siebie i dają im narzędzia do dalszej pracy nad sobą. Absolwenci szkoły odznaczali się odwagą, umiejętnością dyskusowania i argumentowania, mieli świadomość swoich dobrych i słabszych stron, a także większą pewność siebie.

Podsumowanie

*Nauczyciele szkoły z otrzymanym tytułem „Szkoły dla Innowatora”
fot. Justyna Sidor*

Jak podkreślali nauczyciele i dyrektorzy biorący udział w pilotażu, proces zmiany wymaga kilku lat, a i po tym czasie nie można powiedzieć, że jest to proces ukończony. Dlatego szkoła podejmuje kolejne działania. W roku szkolnym 2022/23 chce uważnie przyjrzeć się praktycznemu stosowaniu

oceniającego, stawianiu celów lekcji, formułowaniu kryteriów sukcesu, udzielaniu konstruktywnej informacji zwrotnej. Oczywiście, ogromne zadanie ma do wykonania dyrektor, który określa to tak:

Naszą też rolą, jako dyrekcji, moją, jako dyrektora, jest to, żeby nie zaprzepaścić tego, co zostało wypracowane przez dwa lata w projekcie Szkoła dla innowatora. Żeby ci nauczyciele, którzy zdobyli cenne nowe doświadczenie, którzy zaczęli pracować przy pomocy innych metod z uczniami, cały czas pracowali i żeby zachęcali pozostałych nauczycieli. Bardziej świadomie w chwili obecnej wybieramy szkolenia, na które chcemy wysłać nauczycieli i w których sami chcemy uczestniczyć.

Dwuletnią pracę w projekcie podsumowuje następująco: *Te dwa lata, mimo bardzo trudnych okoliczności, jakie towarzyszyły realizacji projektu, bo pamiętajmy, mieliśmy okres pandemii, mnóstwo szkoleń i zajęć odbywało się online, więc trzeba było też pewne rzeczy korygować w stosunku do pierwotnych założeń, to nie był czas stracony. Konsekwencją przyłączenia się do projektu Wiosna Edukacji jest późniejszy udział w Szkole dla innowatora. To jest taki kolejny krok, który wykonaliśmy wspólnie.*

A wicedyrektor dodaje: *Przestrzeń, do tego zmiana warsztatu pracy nauczycieli powoduje zmianę, ale we własnym środowisku nie oczekiwałbym, że zmiana by nastąpiła samoistnie. To musi być jakiś projekt, kontakty z ludźmi z zewnątrz i wtedy następuje zmiana.*

Z kolei na szkole, która jest szkołą Wiosny Edukacji i Szkołą dla innowatora leżą dodatkowe obowiązki. O tym mówi dyrektor Szkoły Podstawowej w Bakalarzewie: *Myszę, że ważne jest, by mówić o tym, co się w danej szkole dzieje. Nie zachowywać, nie zatrzymywać tego dla siebie, bo coś fajnego robimy i to jest tylko nasze, i koniec, kropka. My jesteśmy otwarci też na to, żeby się dzielić tymi zmianami, które u siebie realizujemy. Bo dzięki temu, że Ewa Radanowicz dzieliła się swoimi zmianami, mogliśmy podpatrzeć tak wiele rzeczy, które się tam w Radowie dzieją i przenieść je na nasz grunt.*

30 sierpnia 2022 roku w Warszawie, na konferencji podsumowującej projekt, Szkoła Podstawowa w Bakalarzewie im. Mikołaja Bakalarza otrzymała tytuł Ambasadora Szkoły dla innowatora⁷. Ten zaszczytny tytuł zobowiązuje.

*Dyrektorzy Szkół dla innowatora podczas konferencji w Warszawie, 30 sierpnia 2022 r.
Zrzut ekranu Justyna Bober. Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=5uRb5N4Aedg&t=6064s>*

⁷ Transmisja z konferencji jest dostępna na kanale YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=5uRb5N4Aedg&t=6064s>.